

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара
Олег МАРЕНКОВ
« 2025 » 2025 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Кондрашової Єлизавети Олегівни «Поетичні світи Д. Томаса: художні орієнтири та перекладацькі інтерпретації» представленої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

ВИТЯГ

з протоколу №2 міжкафедрального семінару факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
від 12 березня 2025 року

ГОЛОВА: д-р філол. наук, проф., проф. кафедри української мови, декан факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства ДНУ **I. С. Попова** (10.02.01 – українська мова);

СЕКРЕТАР: канд. філол. наук, доц., доц. каф. зарубіжної літератури ДНУ **О. В. Левченко** (10.01.04 – література зарубіжних країн).

Присутні: д-р філол. наук, проф., проф. каф. української літератури **О. В. Шаф** (10.01.01 – українська література), д-р філол. наук, проф., проф. каф. української літератури **I. В. Кропивко** (10.01.05 – порівняльне літературознавство), д-р філол. наук, проф., проф. кафедри зарубіжної літератури **В. А. Гусєв** (10.01.02 – російська література), д-р філол. наук, проф., проф. каф. зарубіжної літератури **Т. М. Потніцева** (10.01.04 – література зарубіжних країн), д-р філол. наук, проф., завідувач каф. порівняльної філології східних та англомовних країн **В. І. Ліпіна** (10.01.05 – література країн Західної Європи, Америки і Австралії), канд. філол. наук, доц., завідувач каф. української літератури **Н. П. Олійник** (10.01.01 – українська література).

Запрошенні: випускниця аспірантури **Є. О. Кондрашова** (здобувачка).

Порядок денний: розгляд і обговорення дисертаційної роботи **Кондрашової Єлизавети Олегівни** на тему «**Поетичні світи Д. Томаса: художні орієнтири та перекладацькі інтерпретації**», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

Дисертацію виконано на кафедрі зарубіжної літератури факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (протокол № 5 від 18.11.2021). Підготовка здобувача третього рівня вищої освіти здійснюється за акредитованою освітньо-науковою програмою «Філологія» зі спеціальності 035 Філологія (Сертифікат про акредитацію освітньої програми 8469, дійсний до 01.07.2029 р.).

Слухали: доповідь Кондрашової Єлизавети Олегівни на тему «**Поетичні світи**

Д. Томаса: художні орієнтири та перекладацькі інтерпретації», подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

Усі документи подано в повному обсязі. Перевірку дисертаційної роботи на plagiat було здійснено комісією у складі: д-р фіол. наук, професора, завідувачки каф. загального мовознавства та слов'янознавства Н. В. Дьячок, канд. фіол. наук, доцента, доцента кафедри української мови Т. В. Шевченко, д-ра філософії, доцента кафедри української мови В. В. Самойленко.

Під час перевірки дисертаційної роботи Кондрашової Є. О. «Поетичні світи Д. Томаса: художні орієнтири та перекладацькі інтерпретації» на plagiat виявлено 6,7 % подібностей: 4,2 % становлять збіги літературних джерел, 1,4 % запозичень складають одноосібні наукові праці Єлизавети Олегівни, 0,6 % – термінологія, латинські назви, випадкові збіги словосполучень – 0,5 %. Вважаємо, що дисертаційна робота Кондрашової Є. О. – самостійна праця, яку можна допускати до захисту.

Роботу було розглянуто трьома фаховими експертами – д-р фіол. наук, проф. В. І. Ліпіна, д-р фіол. наук, проф. І. В. Кропивко, д-р фіол. наук, проф. О. В. Шаф. Робота виконана на 8 авторських аркушах, дисертація структурована, наявні анотація, зміст, вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури, список джерел фактичного матеріалу та додатки.

Доповідь Є. О. Кондрашової:

Високошановні колеги! Дозвольте запропонувати вашій увазі дисертацію на тему «Поетичні світи Д. Томаса: художні орієнтири та перекладацькі інтерпретації».

Актуальність запропонованого дослідження зумовлена потребою вивчення поетичного доробку валлійського автора із метою створення подальших перекладів його творів на українськомовному просторі, а також відсутністю комплексних центральних досліджень літературної творчості Ділана Томаса в сучасному національному літературознавстві.

Мета розвідки полягає у виокремленні та більшому розкритті художньо-текстових стратегій Д. Томаса українському читачеві, доповненні літературознавчих досліджень творчості письменника з урахуванням історико-літературного та соціального контексту, а також у створенні на базі проведеного аналізу спроби власних перекладів поетичної спадщини валлійського автора українською мовою. У межах встановленої мети потрібно виконати такі завдання:

- 1) дослідити та доповнити інші зарубіжні та національні літературознавчі дослідження та критику;
- 2) розглянути основні етапи поетичного становлення Д. Томаса як автора;
- 3) проаналізувати інтерпретації поетичних творів Д. Томаса мовами з романської та слов'янської груп, виявити їхні переваги та недоліки;
- 4) дослідити життя та творчість автора крізь призму інтермедія: кіно, музики, художнього мистецтва та театру;
- 5) зробити спробу власних перекладів поетичної спадщини Д. Томаса.

Об'єктом дослідження є особливості інтерпретації художнього світу Д. Томаса крізь призму перекладацьких інтерпретацій та інтермедійного фону.

Предметом наукового аналізу постає поетична спадщина Д. Томаса, перекладацькі інтерпретації різними мовами (зі слов'янської та романської груп).

Матеріалом дослідження слугували поетичні твори Ділана Томаса (з його виданої незадовго до смерті збірки “Collected Poems” [«Обрані поезії», 1952]), які розкривають поетичний світ валлійського автора.

Вибір саме цих творів (для детального аналізу перекладацьких інтерпретацій – “And death shall have no dominion”, “The hand that signed the paper” та “Vision and Prayer”) зумовлено різними унікальними ознаками того чи іншого твору. Перший – найяскравіше репрезентує поетичний стиль Д. Томаса з його відомими яскравими характеристиками, такими, як-от: складні метафоричні образи, асоціації та глибинний філософський контекст. У той же час поема “And death shall have no dominion” є одним з найпопулярніших та найвідоміших творів валлійського автора, який навіть фігурував як емоційне тло у фільмі С. Содерберга «Соляріс» (2002). “The hand...” навпаки, є тим твором, що виділяється серед творчого доробку автора, по-перше, нехарактерною і неочікуваною для Д. Томаса соціально-політичною темою, по-друге – також нехарактерною для творчості поета чіткою римічною та ритмічною структурою. Поема “Vision and Prayer” є єдиною візуальною поемою в поетичній скарбниці автора, що робить цей твір унікальним для аналізу та особливо цікавим з точки зору перекладацької діяльності.

Наукову новизну дисертаційної роботи визначає те, що в ній уперше зроблено спробу системного аналізу складників поетичного світу Д. Томаса.

За результатами дослідження:

- долучено декілька нових українських перекладів поетичних творів Д. Томаса, що обрано для аналізу, у тому числі поему, перекладену українською вперше;
- уточнено концептуальні положення у сфері літературознавчих оцінок творчості валлійського поета;
- розширено інтермедійне поле втілення творчості автора, до якого додано не лише кінематографічні версії, а й інтерпретаційні варіанти поезії Д. Томаса в мистецтві фотографії, музиці та театру.

У результаті дослідження ми **висновкуємо**:

1. Досліджено та доповнено зарубіжні та вітчизняні літературознавчі розвідки та критику з актуальної проблеми поетичного становлення та розвитку творчого шляху Д. Томаса. З'ясувалося, що, безумовно, культурно-історичне походження відіграло величезну роль у формуванні поета як самостійного автора та, своєю чергою, вплинуло на наступне покоління письменників. Будучи валлійцем за національною належністю, він писав усі твори англійською, його потужний і глибокий підсвідомий рівень валлійської ідентичності помітний у всій поетичній спадщині автора. Потрібно зазначити, що майже всі поетичні та прозові твори митця мають підсвідомі елементи фольклорних, природних (у поезії) та людських (у прозових творах) образів рідного Уельсу, які малоймовірно будуть абсолютно зрозумілі навіть носіям англійської мови, народженим поза межами країни.

2. Проаналізовано інтерпретації поетичних творів Д. Томаса. Для аналізу було обрано найбільш репрезентативні поетичні твори автора, які розкривають своєрідність його поетичного світу. Серед них такі твори, як-от: “And death shall have no dominion”, “The hand that signed the paper” та “Vision and Prayer”. Різні версії їх перекладу романською та слов'янською групами мов допомогли проаналізувати й зрозуміти насамперед те, яким є образ поета та його художній світ у різних перекладачів, кожен з яких, безумовно, намагався передати істотне, але керувався суб'єктивними відчуттями. Спираючись на власне сприйняття, яке також є суб'єктивним, ми намагалися в аналізованих перекладах та зіставленні їх з оригіналом побачити переваги та недоліки кожної перекладацької інтерпретації та спробувати не повторювати тих самих помилок, виконуючи згодом власний переклад. Версії допомогли знайти відповідності та загалом зрозуміти логіку художнього мислення Д. Томаса, а також те, що через мовний бар'єр залишилося неперекладеним. Зіставлення ступеня адекватності в перекладах постає одними з найефективніших стимулів для інших перекладачів покращувати наявні версії та створювати власні нові інтерпретації першоджерел. Крім того, зроблено перші кроки до

подальшого можливого дослідження, що стосується взаємозв'язку валлійського автора із близькосхідними поетами та філософами. Основою для цього стало відкриття безперечної метафізичності, філософічності та своєрідної релігійності його поезії, що є перспективним напрямом для подальших досліджень творчості письменника.

3. Досліджено життя та творчість автора крізь призму інтермедія. Інтермедійний аспект (який певною мірою також є своєрідним «перекладом» – перекладом твору на мову іншого мистецтва) репрезентації Д. Томаса розкрив нові проекції в сприйнятті творчості поета в кіно, художньому мистецтві, музиці та театрі, дозволив уточнити специфіку художнього мислення валлійського митця. Як і перекладацькі версії, інтермедійний підхід став ще одним важливим способом для розуміння тісного зв'язку між Д. Томасом-людиною і Д. Томасом-поетом, для уточнення безперечного впливу того соціально-історичного й культурного контексту, у якому він жив і творив.

4. Виявлено, що на сьогодні кількість українськомовних перекладів поезії Д. Томаса (на жаль, це стало очевидним під час аналізу творчості) є недостатньою. За останні роки з'явилася певна кількість перекладів відомих і маловідомих віршів Д. Томаса, зроблених як фахівцями, так і аматорами. Вивчення його творчості набуває обертів в Україні. При стрімкому зростанні популярності Д. Томаса в усьому світі українські читачі також мають можливість познайомитися із цим унікальним і яскравим митцем слова.

5. Переклад є одним зі шляхів заглиблення в художній світ автора та одним із ключів до розуміння та осягнення його поетичних образів. Саме тому на базі розвідки зроблено спробу власних перекладів декількох творів з поетичної спадщини валлійського автора.

ЗАПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ:

Д-р філол. наук., проф. В. І. Ліпіна – Які загальні ознаки оновлення поезії часів Д. Томаса помітні в його творчості?

Є. О. Кондрашова – Загалом для поезії епохи модернізму характерна особлива увага до внутрішнього світу особистості, концентрація на людині та мистецтві, яке вона створює. На пошуку різниці свідомого / підсвідомого. Це розуміння літератури та творчості загалом як сакрального найвищого знання, яке, на жаль, не кожному доступне. Таким чином, поети та прозаїки шукали нових засобів для художнього відтворення дійсності. Прикладом може стати метамова, символізм, відродження міфу в новій інтерпретації. У поезії Д. Томаса простежуємо поєднання смерті та життя як концептів не протилежних, а тих, що доповнюють один одного та створюють єдине ціле.

Д-р філол. наук., проф. І. В. Кропивко – Що Ви вкладаєте в поняття «поетичний світ», яке є центральним у Вашому дослідженні? Поясніть вибір творів, які є центральними для Вашого аналізу, і чому саме така кількість творів була обрана для дослідження?

Є. О. Кондрашова – Під поетичним світом митця розуміємо унікальну художню реальність, яку він створює під впливом історико-соціального контексту, фактів біографії та культурних традицій. Поетичний світ митця завжди відображає особливий характер його сприйняття дійсності, його розуміння життя, що відображене в поетичній мові, певних художніх засобах, звуках, образах. Спираючись на погляди відомих літературознавців-теоретиків з цього питання, а саме: Ю. Лотмана, О. Жолковського, Ю. Щеглова тощо, – ми розглядаємо поетичний світ як систему образів, змістів, тем, які повторюються в достатній кількості випадків. Головним завданням для проникнення у цей світ є виявлення в різноманітних текстах інваріантних тем та мотивів, образів, стилювих прийомів. Усе це і є метою і завданням дослідження, що запропоноване. Але чому назва його «поетичні світи»? Пояснень тут декілька. По-перше, у будь-якого письменника є певні етапи становлення, і як особистості, і як митця, що переживає різноманітні, а часом

і суперечливі погляди на світ, які відбиваються в його творчості. По-друге, Ділан Томас у пошуках шляхів до оновлення свого поетичного мислення експериментував з різними жанрами, стилями, формуючи нові образи та засоби відтворення мінливого світу. Потретє, (і це стосується логіки включення частини про переклади і інтермедійну інтерпретацію творчості валлійського поета) у процесі творчого сприйняття художнього світу Д. Томаса – чи то в перекладах, чи то в інших формах мистецтв – природно виникають нові змістовні й емоційні акценти та уточнення, які щось змінюють у загальному розумінні й відтворенні поетичного світу митця. Про «поетичні світи» Павла Тичини, наприклад, писали Володимир Моренець (В. Моренець. Національні шляхи поетичного модерну України і Польщі ХХ ст. К.:Основи, 2002), Іван Дзюба (І. Дзюба. Пастка. Тридцять років із Сталіним. П'ятдесят років без Сталіна. Науково-публіцистичне дослідження. К.: Криниця, 2003.), Юрій Лавріненко (Ю. Лавріненко. Творчість Павла Тичини і його поема «Сковорода» на тлі епохи. Нью-Йорк, Видавництво: Сучасність, 1980. 64 с.).

Вибір саме цих творів (для детального аналізу перекладацьких інтерпретацій – “And death shall have no dominion”, “The hand that signed the paper” та “Vision and Prayer”) зумовлено різними унікальними ознаками того чи того тексту. Перший – найяскравіше репрезентує поетичний стиль Д. Томаса, з його відомими яскравими характеристиками, такими, як-от: складні метафоричні образи, асоціації та глибинний філософський контекст. У той же час поема “And death shall have no dominion” є одним із найпопулярніших та найвідоміших творів валлійського автора, який навіть фігурував як емоційне тло у фільмі С. Содерберга «Соляріс» (2002). “The hand...” навпаки, є тим твором, що виділяється серед творчого добутку автора перш за все нехарактерною і неочікуваною для Д. Томаса соціально-політичною темою, по-друге – також нехарактерною для творчості поета чіткою римічною та ритмічною структурою. Поема “Vision and Prayer” є єдиною візуальною поемою в поетичній доробці автора, що робить її унікальною для аналізу та особливо цікавою з точки зору перекладацької діяльності. Таким чином, саме ці три твори є найбільш репрезентативними текстами з поетичного доробку автора.

Д-р фіолол. наук., проф. І. С. Попова – Як розділ про інтермедійні інтерпретації пов’язаний із попередніми розділами дисертаційної роботи? Як матеріали цього розділу допомогли Вам з’ясувати специфіку поетичного світу досліджуваного поета? Як пов’язаний матеріал розділу «Нові обрії» з його назвою?

Є. О. Кондрашова – Інтермедійний підхід допомагає побачити Д. Томаса з різних ракурсів мистецтва. Кіноінтерпретації, музична та художня індустрії, театральна платформа – усе це розкриває валлійського автора в набагато ширшому сенсі, що значно полегшує пошук візуальності, музичності, артистизму як ефективних підходів щодо проникнення до його поетичного світу. Наразі інтермедійний аспект набирає обертів у сучасному літературознавчому колі, кожного разу підтверджуючи плідність такого аспекту аналізу. Це є однією з підстав (окрім того, що поезія Д. Томаса має прямі стосунки до різних видів мистецтва) для виокремлення цього пункту у повноцінний розділ дисертації, у якому представлені різноманітні варіанти уточнення образу тексту, іноді відчутно суб’єктивне сприйняття своєрідності художнього світу валлійського поета. Інтермедійну інтерпретацію розглядаємо як своєрідний «переклад», але на мову іншого мистецтва, де є аналогічне зі словесним перекладом складне поєднання об’єктивного та суб’єктивного фактора рецепції. У цій частині дисертації аналізуємо поетичний світ Д. Томаса крізь призму кіномистецтва, музики, художньої творчості та театру.

Незважаючи на те, що майже немає інформації стосовно прямого зв’язку Д. Томаса із східною філософією, усе ж таки є непрямі докази того, що його цікавила ця тема. Батько автора відкрив для нього світ книжок (не тільки художніх творів, але й філософських) із самого дитинства. Крім того, автор часто бував у церкві, хоча і не був відкрито віруючим.

Він любив медитувати. Досліджаючи твори східних поетів та філософів, ми виявили схожість у контекстах, які намагалися донести автори. «Нові обрї» – це перший поштовх, перший крок із можливістю подальшого більш детального дослідження, адже ця тема заслуговує на повніше розкриття.

ВИСТУП НАУКОВОГО КЕРІВНИКА:

Т. М. Потніцева, доктор філологічних наук, проф., проф. каф. зарубіжної літератури Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Хочу сказати декілька слів про Кондрашову Єлизавету Олегівну. Дисертантка прийшла студенткою до нашого університету у 2015 році та здобула перший та другий рівні вищої освіти зі спеціальності «Філологія», спеціалізація «Германські мови та літератури (переклад включно)».

Усі вже, мабуть, зрозуміли, що Єлизавета – дуже креативна дослідниця. Ця робота є результатом багаторічного захоплення творчістю валлійського поета Д. Томаса. І як вже було відзначено, на жаль, лише зараз в Україні почала привертати увагу до його спадщини. Тому можна з усією відповідальністю сказати, що Єлизавета є першопрохідником на цьому шляху. Дисертація Кондрашової Єлизавети Олегівни на тему «Поетичні світи Д. Томаса: художні орієнтири та перекладацькі інтерпретації» суттєво поглиблює національні дослідження присвячені цьому напряму в літературі, які, стосовно Д. Томаса, на сьогодні не дають центрованого вивчення.

Саме це й визначає актуальність і новизну наукового дослідження. Робота є вагомою, продуманою, це певний внесок у сучасне літературознавство. Також дисерантка подала власні переклади деяких віршів українською мовою, які є досить складними не тільки з точки зору перекладання, але й важкими для розуміння. Ці авторські переклади є доказом креативного та творчого осмислення аспіранткою теми свого наукового дослідження.

У фокусі роботи – поезія, своєрідність якої, як і вся творчість Д. Томаса, обумовлена фактами біографії, людською сутністю поета, яка багатьох відштовхувала від його творчості, тому що був наявний розрив між високою духовністю митця і розбещеною людиною. У його творчості відчутним є вплив літературної традиції минулих століть і бажання абсолютноного оновлення поетичного мовлення і конструкції творів.

Результати дослідження викладено в 5 наукових публікаціях, із яких 3 – у наукових фахових виданнях України, одне, де матеріали дисертаційної роботи апробовані у розділі колективної монографії, та ще одне, де додатково відображені наукові результати дисертації (навчальний посібник для курсу за вибором студента з дисципліни «Британська та американська література та культура» “Be British / Think like American”).

Є. О. Кондрашова повністю виконала освітньо-наукову програму за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти зі спеціальності 035 Філологія та підготувала дисертаційну роботу на тему «Поетичні світи Д. Томаса: художні орієнтири та перекладацькі інтерпретації». Дисертація є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке відповідає вимогам відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», а також відповідає вимогам, передбаченим «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Рекомендую дисертацію Є. О. Кондрашової до захисту на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

ВИСНОВКИ ФАХІВЦІВ-ЕКСПЕРТІВ

Д-р філол. наук, проф., завідувач каф. порівняльної філології східних та англомовних країн В. І. Ліпіна – Робота є першою спробою в українському літературознавстві, що необхідно виокремити. Це створює та підтверджує актуальність дослідження, його наукову новизну, особистий внесок. Фокус дослідження зосереджений на поезії, що формується під впливом низки чинників: біографічного аспекту, соціокультурного середовища, особистісної ідентичності митця, літературної традиції та прагнення радикального оновлення поетичної мови і форми. У дисертації всі ці аспекти проаналізовано у відповідних розділах, що дозволяє вибудувати комплексне уявлення про своєрідність поетичного світу Д. Томаса. Важливо, що дослідниця не обмежується лише аналізом первинних текстів, а й звертається до питань їхньої рецепції в різних перекладацьких та інтермедійних версіях, що значно розширює горизонти наукової розвідки. Особливої уваги заслуговує внесок дослідниці у сферу перекладознавства. Вона не лише здійснює аналітичний огляд перекладів, а й пропонує власні варіанти перекладів окремих творів Томаса, що додає роботі практичної значущості. Дослідниця безпосередньо долучається до процесу інтерпретації поетичних текстів і охоплює надзвичайно широкий спектр питань. Вважаю, що для робіт такого рівня це занадто багато. Подібна масштабність, хоча й амбітна, призводить до певної нерівномірності в опрацюванні окремих тем. Зокрема, в розділі присвяченому інтермедійному аспектові, основний акцент зроблено на творах мистецтва, а не на специфіці їхньої взаємодії з текстами Томаса. У деяких частинах дослідження відчутина фрагментарність викладу, брак виразних підсумкових висновків, а також певні повтори.

Попри всі зауваження, вважаю, що дисертаційну роботу Є. О. Кондрашової можна рекомендувати до захисту на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 *Філологія*.

Д-р філол. наук, проф., проф. каф. української літератури І. В. Кропивко – Тема дисертації актуальна, позаяк Ділан Томас – видатна фігура мистецького процесу минулого сторіччя. Його творчість, безумовно, вплинула на високу культуру свого часу та подальшу попкультуру, однак у вітчизняному літературознавстві вона репрезентована недостатньо. Крім того, його творчий спадок уможливлює погляд на нього з перспективи запитаних на сьогодні компаративних досліджень. Рецензована робота дотична одразу кільком ракурсам компаративістики, зокрема питанням перекладу художнього тексту з однієї національної мови на інші та перекодування художньої інформації в межах мов різних видів мистецтва. Перше питання є центральним, тоді як друге – окреслено в загальних рисах, позаяк не становить мети дослідження, а лише увиразнює та надає додаткових акцентів питанню літературного перекладу. Достатньо зауважити, що діапазон творчих зацікавлень митця становить не лише поезія і проза, а також у його доробку представлені радіовистави, сценарії, декламація, режисерування вистав.

Обрана для дослідження постать митця та його творчість потребували від дисертантки опрацювання широкого кола питань з огляду на неоднозначність художнього меседжу, закодованого у творах Д. Томаса, символічність образів, їхню зумовленість культурним контекстом, художньою традицією та поетичним світом і харизмою самого автора. Тому цілком доречно авторка роботи застосовує біографічний та культурно-історичний методи.

Здійснене авторкою дослідження порушує багато питань, більшість з яких потребують подальших системних розвідок. Однак його результати мають значний науково- популяризаторський потенціал. Наукова цінність – у вибудуванні еволюційних ланцюжків: вплив літературної традиції попередніх періодів на творчість Д. Томаса – вплив творчості Д. Томаса на подальшу культуру, роль у цьому перекладів різними мовами його творів, вписання візуальної поезії митця у традицію розвитку жанру, зміна інтерпретації поезії залежно від часу й місця її побутування, смислової трансформації перекладачем тощо.

Водночас дозволю собі висловити кілька рекомендацій для покращення роботи.

1. Питання щодо змісту роботи:
 - а. Дати визначення ключового поняття поетичного світу. Чіткіше сформулювати принципи наукового розгляду художнього перекладу.
 - б. Переглянути концепцію розкриття еволюції візуальної поезії та розставити акценти. Оскільки робота присвячена творчості Д.Томаса, то логічно робити покликання на дотримання ним традиції, відхід від неї, новаторство чи ігнорування тощо. Частково це так і є. Однак додавання українських зразків, паралелі до східних культур, як і зауваги щодо наступного розвитку жанру в сучасній літературі, зависають.
2. Відповідність структурним вимогам:
 - а. До списку використаних джерел бажано включити посилання на власні ключові публікації.
3. Деякі формальні моменти:
 - а. Дисерантка говорить про себе від третьої особи, що інколи заплутує, бо не зрозуміло, про кого йдеться – про неї, як авторку, чи про дослідницю, яку цитувала перед тим.

Загалом зауважу, що рецензована робота містить спостереження, які мають наукову цінність, тому вважаю, що дисертацію Кондрашової Єлизавети Олегівни на тему «Поетичні світи Д. Томаса: художні орієнтири та перекладацькі інтерпретації» можна рекомендувати до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

Д-р фіолол. наук, проф., проф. каф. української літератури О. В. Шаф – Тема роботи Єлизавети Кондрашової є актуальною: презентує творчу постать, координати художнього мислення Ділена Томаса, усе ще мало відомі українському читачеві. У перспективі ця робота розширює базу для порівняння поезії англійського та українського модернізму першої половини ХХ століття, зокрема характеру художнього осмислення екзистенційних проблем людини й світу. У студії висвітлено особливості поетичної манери Томаса та зумовлені ними труднощі перекладу, здійснено порівняльний аналіз найвідоміших перекладів творів, важливих у доробку митця. У додатку запропоновано й власний варіант їхнього перекладу. Уперше комплексно проаналізовано біографічні, культурно-історичні обставини формування творчого феномену («поетичного світу») Томаса та його інтермедіальні проекції. Увагу приділено специфіці не лише інтерпретації та перекладу герметичних текстів митця, а й рецепції їхнього змісту, зокрема й крізь призму українського культурного досвіду.

Самостійність і завершеність роботи: студія справляє враження самостійного й завершеного дослідження, яке претендує на наукову новизну й у загальних рисах відповідає вимогам щодо робіт III освітнього рівня (PhD).

Методологія та її доцільність: визначено основу методологічну стратегію, репрезентовану біографічним, порівняльним, інтермедіальним методами, доцільність вибору яких обґрунтована. Утім, формулювання суті синергетичного підходу потребує уточнення / конкретизації.

Загалом, позитивно оцінюючи дисертацію, підтримую пропозицію рекомендувати дисертаційну роботу Є. О. Кондрашової до захисту на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

В ОБГОВОРЕННІ БРАЛИ УЧАСТЬ:

Канд. фіолол. наук, доц., завідувач каф. української літератури Н. П. Олійник – Певною родзинкою дисертації є об'єкти дослідження, адже в поле зору дослідниці цілком

очікувано потрапляють художні тексти митця, їхні переклади, здійснені фаховими перекладачами та аматорами, праці науковців, але також епістолярій письменника, спогади його сучасників, друзів і членів родини та образотворчі, музичні, кіно-, фототвори, присвячені як художньому спадку митця, так і його особистості. Приємно, що Єлизавета Кондрашова залучила матеріал, який засвідчує запитаність творів валлійського митця українськими читачами, та акцентувала вплив сьогоднішньої ситуації на інтерпретаційний потенціал тексту, написаного в інший історичний період і в інших умовах. Додам, що мое власне сприйняття поезії «Рука» найближче до потрактування, запропонованого анонімним українським перекладачем.

Авторка дисертації виявляє залежність інтерпретаційного діапазону поезій Д. Томаса від своєрідності його поетичного бачення та світогляду, зумовленого вихованням у родині, представники якої належали різним конфесійним групам. Унаслідок цієї обставини тексти митця наповнені символічними образами й сюжетними елементами біблійних історій, спрямовані на пізнання митцем себе та метафізичних законів людського світу, однак їх потрактування виходить за межі ортодоксальних теорій і більше перегукується з валлійськими народними традиціями, внаслідок чого критики називають митця валлійським автором, що пише англійською мовою. Також у родинних обставинах Єлизавета Олегівна вбачає причину звернення поета до тематики життя й смерті, що в його світобаченні становлять буттеву цілісність так само, як і інші бінарні опозиції, серед яких чоловік – жінка, добро – зло тощо. Частота звернень до теми смерті дослідниця пояснює переважно домашнім вихованням серед численних родичок значно старших за віком, чиї почергові смерті стали регулярним фактом його життя. Крім того, письменник хворів на астму, що також, вважаю, могло сприяти періодичній ціннісній ревізії власного існування.

Пізнання особливостей творчої психології Ділана Томаса у зіставленні зі специфікою його поглядів, поведінки, ставлення до читачів та найближчого оточення сприяє розумінню витоків філігранної відточенності його поезій, важливості для письменника звучання, значення, написання окремого слова, композиційної майстерності і строфічної ритміки, гармонізації смислу й обсягу тексту тощо, котрі разом становлять разючий контраст його алкоголізму й безвідповіданості та значний виклик інтерпретаторам і перекладачам, що і підтверджено аналізом різномовних перекладів поезій Ділана Томаса, визнаних знаковими для європейської культури.

Позитивно оцінюючи дисертацію, підтримую пропозицію рекомендувати дисертаційну роботу Є. О. Кондрашової до захисту на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

Д-р фіол. наук, проф., проф. каф. зарубіжної літератури В. А. Гусєв –
 Дисертація Є. О. Кондрашової є чи не першим в Україні системним дослідженням творчості Д. Томаса. Авторка зосередила увагу на поезії, найяскравішій частині творчості Томаса для якої характерні метафоричність та філософсько-релігійний текст. Аспірантка вдало поєднує історико-біографічний підхід з аналізом художніх світів поета. Дисерантка переконливо доводить, що з розуміння життєвого шляху поета, його валлійського коріння, складного характеру важливо осягнути сутність його творчості. Є. О. Кондрашова звертає увагу на те як Томас попри імідж безтурботної легковажної людини був терплячим майстром, який ретельно працював над кожним словом. Особливу увагу заслуговує розділ, присвячений перекладацьким інтерпретаціям творчості поета. Аналіз перекладів допоміг глибше зрозуміти особливість художнього мислення Томаса та викликами, які постають перед перекладачами. Ще один важливий аспект роботи – це дослідження інтермедіального виміру творчості валлійського автора. Єлизавета розглядає як літературна творчість Томаса втілилася в живописі, кіномистецтві, музиці та театрі. Дисертація Є. О. Кондрашової є завершеною ґрунтовною працею. Вона не лише заповнює прогалину в українському літературознавстві, представляючи у центрованому

дослідженні поетичну творчість Д. Томаса, а й пропонує нові підході до її вивчення. Всі цілі та завдання які ставились у роботі є в цілому виконаними. Дисертаційна робота відповідає вимогам і може бути представлена до захисту.

Д-р фіол. наук, проф., каф. української мови, декан факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства І. С. Попова – Я теж доєднаюсь до думки своїх колег та можу рекомендувати роботу дисерантки до захисту. Треба попрацювати над мовно-стилістичним оформленням роботи. На мій погляд, представлена презентація має бути глибшою.

Загалом, безперечно, дисертаційна праця Кондрашової Єлизавети Олегівни є оригінальним, самостійним, завершеним дослідженням, виконаним на належному науковому й теоретичному рівні, має теоретичне й практичне значення, відповідає вимогам МОН України про присудження наукових ступенів та присвоєння вчених звань, що дає підстави рекомендувати її до захисту в спеціалізованій ученій раді на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

ВИСНОВОК

Актуальність теми. Актуальність дослідження «Поетичні світи Д. Томаса: художні орієнтири та перекладацькі інтерпретації» зумовлена потребою вивчення поетичної творчості валлійського автора із метою створення подальших перекладів його творів на українськомовному просторі, а також відсутністю комплексних центрованих досліджень літературної творчості Ділана Томаса в сучасному національному літературознавстві.

Затвердження теми та плану дисертаційної роботи. Тему дисертації затверджено (протокол № 5 від 18 листопада 2021 р.) на засіданні вченої ради Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Особистий внесок здобувача. Дисертація Кондрашової Єлизавети Олегівни «Поетичні світи Д. Томаса: художні орієнтири та перекладацькі інтерпретації» – самостійна, завершена ґрунтовна наукова робота, у якій викладено напрацювання авторки, що дозволили виконати поставлені завдання. Дослідження містить теоретичні та методологійні положення й висновки, сформульовані дисеранткою особисто. Наведені в дисертації ідеї, положення та тези інших авторів містять відповідні посилання й використані лише для підтвердження ідей здобувачки. Наукові праці написано й опубліковано як одноосібно, так і за участю співавторів.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень і рекомендацій. Дисертація апелює до широкого теоретико-методологійного підґрунтя, зокрема враховано дослідження літературної картини світу, підходи та методи дослідження перекладів.

Об'єктом дослідження постають особливості інтерпретації художнього світу Д. Томаса крізь призму перекладацьких інтерпретацій та інтермедійного фону. Отже, сформульовані в дисертації наукові положення умотивовані й не викликають сумнівів.

Наукова новизна одержаних результатів дисертації полягає у тому, що в ній уперше зроблено спробу системного аналізу складників поетичного світу Д. Томаса, а також долучено декілька нових українських перекладів поетичних творів Д. Томаса, які було обрано для аналізу, зокрема й поему, перекладену українською вперше.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що їх можна використати під час вивчення історії англійсько-валлійської літератури початку ХХ ст., у курсах за вибором студента, присвячених даній темі, вони також можуть бути застосовані у написанні есе, курсових та дипломних робіт. А головне – у реалізації видання однієї з перших повних збірок поетичних творів автора українською мовою.

Публікації. Результати дослідження викладено в 9 наукових публікаціях, із яких 3 –

у наукових фахових виданнях категорії Б, 1 – матеріали дисертаційної роботи апробовані у розділі колективної монографії, 4 – тези доповідей, 1 – додатково відображені наукові результати дисертації (навчальний посібник для спецкурсу по Британській та Американській літературі та культурі “Be British / Think like American”).

*Список публікацій здобувачки,
у яких опубліковані основні наукові результати дисертації*
Статті в наукових фахових виданнях категорії Б

1. Кондрашова Є. Відображення поетичного світу та художніх образів Д. Томаса в перекладацьких інтерпретаціях. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія.* 2021. Вип. 51. Т. 3. С. 32–35. DOI <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.51-3.8>
2. Kondrashova Y. Getting around obstacles in translation: D. Thomas “The Hand”. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки».* 2022. Вип. 1. С. 147–153. DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2022.1.22>
3. Kondrashova Y. 18 straight ways to give *last call* (multimedia aspect of Thomas and his works). *Актуальні питання гуманітарних наук.* Дрогобич, 2024. Вип. 81. Т. 2. С. 174–182. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/81-2-23>

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Потніцева Т.М., Власенко Н.І., Нікітіна Г.Є., Ватченко С.О., Максютенко О.В., Пічугіна Т.Є., Левченко О.В., Велігіна Н.Г., **Кондрашова Є. О.** *Д. Томас: Поетичне слово та образ у перекладацьких інтерпретаціях.* Колективна монографія «Слово як факт і фактор літератури». Дніпро : «Візіон», 2022. – 308 с., С. 247–269. http://repository.dnu.dp.ua:1100/?page=inner_material&id=15362
2. Кондрашова Є. Поетика слова у візуальній поезії Ділана Томаса. *Слово як факт і фактор літератури.* Всеукраїнська наукова конференція (XVIII Філологічні читання пам'яті Н. С. Шрейдер): Матеріали / Упорядник Т. Є. Пічугіна. – Дніпро : Тріменс ЛТД, 2021. – 96 с., С. 33.
3. Kondrashova Y. O. Poet's “Last Call”: Perception of Dylan Thomas in Intermedia. *Література як семіотичний ресурс культури.* Всеукраїнська наукова конференція (ХХ Філологічні читання пам'яті Н. С. Шрейдер): Матеріали / Упорядник Т. Є. Пічугіна. – Дніпро : Тріменс ЛТД, 2023. – 100 с., С. 44–46.
4. Кондрашова Є. О. Духовні та метафізичні проекції поезії Ділана Томаса. *Національне і транснаціональне в контексті літератури.* Всеукраїнська наукова конференція (XXII Філологічні читання пам'яті Н. С. Шрейдер): Матеріали / Упорядник Т. Є. Пічугіна. Дніпро : Тріменс ЛТД, 2025. 124 с., С.52–55.
5. Кондрашова Є. О. Валлійський погляд на війну у творчості Ділана Томаса («Рука»). *Література, опалена війною: (кон)тексти, їхня рецепція та інтерпретація.* Матеріали VIII Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 105 річниці від дня народження Олеся Гончара (12 квітня 2023 року, м. Дніпро) / Ред. кол. Н.П. Олійник (голова). Київ: ВЦ "Просвіта", 2023. Вип.1. 198 с., С.186–190.

Наукові праці, які засвідчують апробацію результатів дисертації та додатково відображають наукові результати дисертації

1. Potnitseva T., Kondrashova Y., Vatchenko S., Maksiutenko O. Be British / Think like American (study aid for the special course on British and American culture and literature). Dnipro: Dnipro National University, 2024. 148 p.

На підставі заслуховування та обговорення доповіді Кондрашової Єлизавети Олегівни про основні положення дисертаційної роботи, питань та відповідей на них
УХВАЛИЛИ:

1. Вважати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності отриманих результатів дисертація Кондрашової Єлизавети Олегівни на тему «Поетичні світи Д. Томаса: художні орієнтири та перекладацькі інтерпретації», подана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44).

2. Рекомендувати дисертацію Кондрашової Єлизавети Олегівни на тему «Поетичні світи Д. Томаса: художні орієнтири та перекладацькі інтерпретації» до захисту в спеціалізованій вченій раді для разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

3. Клопотати перед вченою радою університету розглянути питання про створення спеціалізованої вченої ради для разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія Кондрашової Єлизавети Олегівни у складі:

	Прізвище, ім'я, по батькові	Місце основної роботи, підпорядку- вання, посада	Науковий ступінь, шифр, назва спеціально- сті, за якою захищена дисертація, рік присудження	Вчене звання (за спеціаль- ні- стю, кафедрою), рік призначення	Наукові публікації, опубліковані за останні п'ять років, за науковим напрямом, за яким підготовлено дисертацію здобувача
1.	Шаф Ольга Волтівна (голова)	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, професор кафедри української літератури	доктор філологічних наук, 10.01.01 – українська література, 2020 р., Україна	професор кафедри української літератури, 2024р., Україна	1. <u>Shaf O. V., Oliynyk N.P., Existential and psychological problems of aging: The perspective of Ukrainian lyrics' art representation Anthropological Measurements of Philosophical Research. Issue 20. 2021. p. 39-51. https://doi.org/10.15802/ampr.v0i20.249538 ISSN 2227-7242 (Print), ISSN 2304-9685 (Online) (Web of Science, Google Scholar).</u> 2. <u>Shaf O.V., Goniuk O.V. Poetic's of Yevhen Hrebinka's poem "Bohdan": (anti)colonial strategies of the art consciousness. Alfred Nobel University Journal of Philology. №2 (26/1) 2023. p.</u>

					134-148. DOI: 10.32342/2523-4463-2023-2- 26/1-10 https://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2023/2_1/abstracts23-2_1/10-.pdf ISSN 2523-4463 (print) ISSN 2523-4749 (online) (Scopus). 3. Шаф О. В. Дух часу: феміноцентрична проза Наталії Кобринської в парадигмі «Реалізм – модернізм» / О. В. Шаф, О. В. Гонюк // Закарпатські філологічні студії / редкол.: І. М. Зимомря (голов. ред.), М. М. Палінчак, Ю. М. Бідзіля та ін. – Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", Т. 1, вип. 22. – 2022. С. 242–246. – Бібліогр.: с. 246 (10 назв); рез. укр., англ. URL http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/22/part_1/42.pdf https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.22.1.42 (фахове видання категорії Б).
2.	Ліпіна Вікторія Іванівна (рецензент)	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, завідувач кафедри порівняльної філології східних та англомовних країн	доктор філологічних наук, 10.01.05 – література країн Західної Європи, Америки і Австралії), 1991 р.	професор кафедри порівняльної філології східних та англомовних країн, 1995 р., Україна	1. Ліпіна В.І. Yu. Honcharova. Stephen Dixon's Novels: Autobiographicality as Transgression. Respectus Philologicus. #39 (44), Vilnius, 2021. Р. 89–101 http://dx.doi.org/10.15388/REPECTUS.2020.39.44.79 eISSN 2335-2388 (Scopus). 2. Липин Г.В., Липина В.И. «Погребенный великан» Кадзую Исиуро: постмодернистская дилемма памяти и прощении. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія “Філологічні науки” № 2 (22) 2021. С. 113–122. https://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2021/2/9.pdf ISSN 2523-4463 (print) ISSN 2523-4749 (online) (Scopus). 3. Lipina V.I., Lipin G.V.

					Michael Moorcock's "Lunching with Antichrist": a Postmodernist Psycho-myth. <i>Закарпатські філологічні студії</i> # 33, 2024 Р.188–192. https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.33.2.33 (фахове видання категорії Б).
3.	Гонсалес-Муніс Світлана Юріївна (рецензент)	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, доцент кафедри англійської філології	кандидат філологічних наук, 10.01.04 – література зарубіжних країн, 2014 р., Україна	Доцент кафедри англійської філології, 2016 р., Україна	<p>1. Budilova, O., Volkova, M., Honsalies-Munis, S., Aksiutina, T., & Vovkodav, O. Gender Identity and Literary Expression: Examining the intersection of literature and sociocultural shifts. <i>Traduction et Langues</i>, 23(3), 2024. 111–134. <i>Traduction et Langues</i> Volume 23 Numéro 03/2024. Journal of Translation and Languages. ISSN (Print): 1112-3974 EISSN (Online): 2600-6235. DOI: https://doi.org/10.52919/translang.v23i03.1015 (Scopus).</p> <p>2. Honsalies-Munis, S., & Vovkodav, O. APPLICATION OF EQUIVALENT TRANSLATION AND LEXICAL TRANSFORMATIONS IN TRANSLATION OF ABSTRACT NOUNS (based on the material of the work of S. Collins “The Hunger Games”). <i>Anglistics and Americanistics</i>, (21), 2024. 95–99. DOI: 10.15421/382414 https://doi.org/10.15421/382421_01 (фахове видання категорії Б).</p> <p>3. Пилипенко А.І., Гонсалес-Муніс С.Ю. Особливості вживання кольоропозначень в поезії Енн Секстон / А.І. Пилипенко, С.Ю. Гонсалес-Муніс // «Вісник науки та освіти» (Серія «Філологія»: журнал. 2024. № 9(27) 2024. С. 358–367. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-9(27) (фахове видання категорії Б).</p>

4.	Бандровська Ольга Трохимівна (опонент)	Львівський національний університет імені І. Франка, професор кафедри світової літератури	доктор філологічних наук, 10.01.04 – література зарубіжних країн; теорія літератури 2015 р., Україна	доцент кафедри світової літератури, 2006 р., Україна	<p>1. Bandrovskaya, Olha. The Aesthetic Regime in the Modern Era: Art and Discourse on Art // Alfred Nobel University Journal of Philology. No. 2 (26/1). – 2023. P. 9–21. DOI: 10.32342/2523-4463-2023-2-26/1-1 https://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2023/2_1/1-.pdf ISSN 2523-4463 (print) ISSN 2523-4749 (online) (Scopus).</p> <p>2. Бандровська, О. Реалізм презентації: художня деталь у літературі. Alfred Nobel University Journal of Philology, № 2 (28), 2024. с. 9–23, DOI: https://doi.org/10.32342/3041-217X-2024-2-28-1 ISSN 3041-217X (print) ISSN 3041-2188 (online) (Scopus).</p> <p>3. Бандровська О. Т. Реальність як вигадка? Поняття “метамодернізм” і “Метамодерн” у сучасному культурологічному і літературознавчому дискурсі / О. Т. Бандровська // Іноземна філологія. № 134. – 2021. С. 152–164. DOI: http://dx.doi.org/10.30970/fpl.2021.134.3519 (фахове видання категорії Б).</p>
5.	Чернокова Євгенія Семенівна (опонент)	Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, професор кафедри історії зарубіжної літератури і класичної філології	доктор філологічних наук, 10.01.04 – література зарубіжних країн, 2014 р., Україна	доцент кафедри історії зарубіжної літератури і класичної філології, 2007 р., Україна	<p>1. Chernokova Ye. The Essence of an Image in English-American Imagism: Singular Versus Universal. «Вісник Університету імені Альфреда Нобеля». Серія: Філологічні науки». № 1 (25). Ун-т імені Альфреда Нобеля. 2023. Рр. 8–19. DOI: 10.32342/2523-4463-2023-1-25-1 https://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2023/1/1.pdf ISSN 2523-4463 (print) ISSN 2523-4749 (online) (Scopus).</p> <p>2. Чернокова Є. С. Так починається імажизм. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія», (88), 2021. С. 130–138. DOI: https://doi.org/10.26565/2227-1864-2021-88-20 https://periodicals.karazin.ua/phi</p>

				<p>lology/article/view/17210/15833 (фахове видання категорії Б).</p> <p>3. Чернокова, Є. Поетика імажистського роману: «Скажи мені жити» Г.Д. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія», (95), 2024. С. 55–61. https://periodicals.karazin.ua/philology/article/view/24745 DOI: https://doi.org/10.26565/2227-1864-2024-95-08 (фахове видання категорії Б).</p>
--	--	--	--	--

Голосували:

«За» – 8 осіб.
«Проти» – немає.
«Утрималися» – немає.

Рішення прийнято одноголосно.

Голова,
доктор філологічних наук, професор,
декан факультету української
й іноземної філології
та мистецтвознавства

✓-

Ірина ПОПОВА

Секретар,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри зарубіжної літератури

Алеха

Олексій ЛЕВЧЕНКО